

พระบรมราชาธิบาย

พระบรมราชาธิบาย ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีอยู่หลายเรื่องซึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนาและอื่น ๆ พระองค์ทรงอธิบายได้ละเอียดชัดเจนแจ่มแจ้ง ทุกกระบวนการความอ่านแล้วเข้าใจได้โดยตลอด สมเป็นคำอธิบายของผู้ทรงความรู้ย่างนักปราชญ์โดยแท้

พระบรมราชาธิบาย

เรื่องพระเชี้ยวแก้ว

เรื่องพระเชี้ยวแก้วนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์เมื่อครั้งเสด็จประพาสยุโรปครั้งแรก พ.ศ. 2440 ทรงเสด็จประพาสประเทศลังกา และได้ทอดพระเนตรพระเชี้ยวแก้ว ครั้นนี้ ได้มีพระราชหัตถเลขาถึงสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เกี่ยวกับเรื่องพระเชี้ยวแก้วนี้ด้วย

พระบรมราชาธิบายเรื่องพระเชี้ยวแก้วนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงหนังสือเรื่องดาลาดา วังสะ แต่ไม่ใช่ต้นฉบับจริง เก็บความจากหนังสือภาษาอังกฤษซึ่งพวกโซไซเอติการเล่าเรียนที่ถือศาสนาพระเยซูแต่งขึ้น เมื่อ ร.ศ. 113

พระทันตธาตุนี้ได้กล่าวว่า เมื่อถวายพระเพลิงพระพุทธรูปพระอัฐิธาตุนอกจากที่เป็นถ้ำนั้น เหลือพระทนต์ 4 องค์ กับพระอัฐิที่โหนดพระปรางทั้ง 2 ข้าง และพระเศียร เจ้าประเทศราช 8 องค์แย่งชิงกัน ภายหลังจึงแบ่งกันไปบรรจุไว้ในสถูปเจดีย์ พระบรมธาตุที่สำคัญนั้นคือ พระทนต์ทั้ง 4 องค์หนึ่งเทพดาพาไป องค์ที่ 2 นาคทั้งหลายพาไป องค์ที่ 3 ตกไปเมืองคันธาระ อยู่ในตะวันตกเฉียงเหนือแห่งชมพูทวีป องค์ที่ 4 ตกไปอยู่เมืองกลิงคะทิศตะวันออกเฉียงใต้แห่งชมพูทวีป (จาก Sir Monier William)

ว่าด้วยองค์พระทันตธาตุ

จากหนังสือ Sir James Emerson Tennent แต่ง กล่าวว่า ภิกษุผู้หนึ่งชื่อเซมะเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า ได้นำพระทันตธาตุออกจากเชิงตะกอนแล้วถวายแด่พระเจ้าพรหมทัต พระเจ้ากิงคะ ในพระนครทันตปุระ พระเจ้าแผ่นดินได้สร้างวิหารหุ้มด้วยทอง ประดิษฐานไว้เป็นที่นมัสการมาหลายชั่วอายุคน

ภายหลังพระทันตธาตุนั้นตกไปอยู่เมืองปาดลึบุตร แล้วพระเจ้าคูหาสวะแห่งแคว้นกสิงคะ ได้เชิญกลับมาไว้ที่เดิม ต่อมาเกิดสงคราม พระเจ้าคูหาสวะปราชัย ทนตกุมารและนางเหมมาลาจึงนำพระทันตธาตุนั้นไปเมืองลังกา ครั้นพวกบัณฑิตเมืองลังกาได้จึงเชิญพระทันตธาตุนั้นไปชมพู่ทิวปัจจุบันถึงพระเจ้าปรักกมพาทูที่ 4 ครองราชย์ ได้ขอพระทันตธาตุนั้นมาไว้ที่ลังกาอีก ในเวลาที่เกิดจลาจลนั้นพระทันตธาตุนั้นก็แตกได้ถูกพาไปซ่อนยังที่ต่าง ๆ ในเกาะลังกาภายหลังเมื่อ จ.ศ. 922 พวกโปรตุเกสมาพบเข้าจึงพาไปไว้ที่เมืองคว้ มอบให้แก่ Don Constantine de Braganza ซึ่งเป็นไวสรอย สังกษราชโปรตุเกสได้พาเสียต่อหน้าไวสรอยและขุนนางเป็นอันมาก

พระทันตธาตุนั้นที่ 2

จ.ศ. 928 พระเจ้าหงสาวดี (คือเมืองพระโค, Pegu) มีผู้ทูลว่าจะได้เจ้าหญิงเมืองลังกาเป็นอัครมเหสี จึงได้แต่งทูตออกไปขอวิวาห์ แต่พระเจ้าแผ่นดินลังกาชื่อ ธรรมปาละ (Don Juan) ไม่มีโอรสและธิดา ขุนนางกรมวังจึงกราบทูลแนะนำให้ส่งบุตรสาวของตนไปแทนและล่อลวงทูตรามัญให้เชื่อว่าพระทันตธาตุนั้นเก็บซ่อนไว้ได้ ส่วนพระทันตธาตุนั้นที่ฝรั่งทำลายนั้นเป็นของทำปลอมไว้ ทูตรามัญจึงขอให้ส่งพระทันตธาตุนั้นไปถวายพระเจ้ากรุงหงสาวดี พร้อมกับพระราชธิดาเจ้าเมืองลังกาด้วย เมื่อพระทันตธาตุนั้นและนางแห่งกรุงลังกาไปถึงหงสาวดีแล้วก็มีกรมแห่งล่องพระทันตธาตุนั้นและสร้างที่เก็บรักษาไว้เป็นอย่างดี

พระทันตธาตุนั้นที่ 3

พระเจ้าวิกรมพาทู ทรงทราบว่าพระญาติล่อลวงพระเจ้ากรุงหงสาวดีโดยส่งพระราชธิดาปลอมไปให้ เพื่อจะแก้ไข จึงจะยอมให้พระราชธิดาของพระองค์พร้อมทั้งพระทันตธาตุนั้นแท้จริงแต่พระเจ้าหงสาวดีประกอบด้วยทิวิมานะไม่ยอมให้ปรากฏว่าพระองค์ถูกล่อลวง

พระบรมราชวินิจฉัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เรื่องที่ถูกลังกาหลอกนั้น คงเป็นพระเจ้าศรีศากยวงศ์ธรรมเจดีย์ ส่วนพระทันตธาตุนั้นที่ว่าของแท้ซึ่งโปรตุเกสได้ทำลายเสียที่เมืองคว้ และพระทันตธาตุนั้นที่พระเจ้าวิกรมพาทูคิดทำขึ้นด้วยงาช้างนั้น ย่อมเชื่อว่าเป็นของแท้ไม่ได้ เพราะของแท้นั้นได้ซ่อนเร้นหมกฝักกันหลายครั้ง

พระบรมราชาธิบาย ธรรมเนียมราชตระกูลในกรุงสยาม

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องนี้เมื่อวันเสาร์เดือน 5 แรม 10 ค่ำ ปีชวด สังกศัตถศก จุลศักราช 1240 ตรงกับวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2421 เนื้อความของเรื่องมีดังนี้

ธรรมเนียมราชตระกูลในกรุงสยามนี้ แตกต่างจากเมืองลาว กล่าวคือ ราชตระกูลของสยามมีหลายชั้น ส่วนของลาว เช่น เชียงใหม่ หลวงพระบาง ไม่ได้นับเป็นชั้น ถ้ามีเชื้อสายในราชตระกูลก็เรียกว่าเจ้าทั้งสิ้น ธรรมเนียมราชตระกูลสยามในพระราชพงศาวดารกรุงเก่าตั้งแต่จุลศักราช 712 ปีจนถึงรัชกาลที่ 5 ธรรมเนียมที่เรียกชื่อเสียงยศศักดิ์ก็ได้เปลี่ยนแปลงไปหลายครั้ง

ตำแหน่งยศเจ้านายในพระราชกำหนดกฎมณเฑียรบาล ซึ่งตั้งขึ้นในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 ในจุลศักราช 720 ปี แบ่งเจ้าออกเป็น 4 ชั้น

1. ชั้นที่ 1 พระเจ้าลูกเธอเกิดด้วยพระอัครมเหสี เรียกว่าสมเด็จพระหน่อพุทธเจ้ามียศใหญ่กว่าเจ้านายทั้งปวง ต้องอยู่ในเมืองหลวง

2. ชั้นที่ 2 เรียกว่าลูกหลวงเอก เป็นพระราชโอรสของพระเจ้าแผ่นดิน แต่พระมารดาต้องเป็นพระธิดาของพระเจ้าแผ่นดินเหมือนกัน จึงเรียกว่าเป็นลูกหลวงเอก พระเจ้าลูกเธอชั้นนี้มียศได้กินเมืองเอก คือเมืองพิษณุโลก เมืองสุโขทัย เมืองนครราชสีมา เป็นต้น เรียกว่า ลูกเธอกินเมืองเอกก็ได้

3. ชั้นที่ 3 พระราชโอรสของพระเจ้าแผ่นดิน แต่พระมารดาเป็นหลานหลวง คือหลานของพระเจ้าแผ่นดินตรง ๆ เจ้าที่เกิดด้วยหลานหลวงนี้ เรียกว่า ลูกหลวงโท มียศกินเมืองโท เช่นเมืองสวรรคโลก เมืองสุพรรณ เป็นต้น

4. ชั้นที่ 4 พระราชโอรสที่เกิดด้วยพระสนม เรียกว่า พระเยาวราช คือ เจ้าผู้น้อยไม่ได้กินเมือง

เจ้าทั้ง 4 ชั้นนี้ ว่าแต่ด้วยลูกหลวง พระเยาวราชต้องถวายบังคมพระเจ้าลูกเธอทั้งสามชั้น พระเจ้าลูกเธอทั้งสามชั้นนั้นก็ถวายบังคมกันเป็นลำดับไปตามยศ ถึงจะแก่ก่อนกว่ากันอย่างไรไม่ได้กำหนดด้วยอายุ กำหนดเอายศเป็นสำคัญ ผู้มียศน้อยถึงแก่กว่าก็ต้องไหว้ ต้องเดินตามหลัง

ยศเจ้าลูกเธอที่กินเมืองเอกเมืองโท 2 ชั้นนี้ เจ้านั้นได้ไปกินเมืองจริง เหมือนหนึ่งเป็น เจ้าประเทศราช อยู่ในบังคับเจ้าแผ่นดินใหญ่ คนทั้งปวงจึงเรียกว่า เจ้าฟ้า ฉะนั้น เจ้าฟ้าจึงมี 2 ชั้น คือ ลูกเธอที่เกิดด้วยลูกหลวงและหลานหลวง ต่อมาเกิดแย่งชิงราชสมบัติกัน หรือไปเข้ากับข้าศึก จึงได้เลิกระบบธรรมเนียมเสีย ไม่ได้ส่งไปครองเมืองอีก

ต่อมาพระเจ้าแผ่นดินไม่ได้ยกย่องใครเป็นพระอัครมเหสี ยศสมเด็จพระนอพุทธเจ้า จึงหายไป ถึงเป็นลูกพระมเหสีก็เรียกเพียงเจ้าฟ้าเหมือนลูกเธอที่เกิดด้วยลูกหลวงและหลานหลวง ยศของเจ้าฟ้าที่พิเศษกว่าเจ้านายตามธรรมเนียม คือ.—

1. ใช้พระเต้าเบญจครรภได้
2. พราหมณ์กล่าวคาถาเสียดังเมื่อถวายของบูชาพระอิศวร
3. ขึ้นผู้มีคธาสรรเสริญไกรลาสและขัณฑ์ไม้
4. มีขาลูกหลวง
5. นางนมที่เลี้ยง เดิมยศข้างหน้า เรียกพระที่เลี้ยงพระนม และมีนายเวร ปลัดเวร
6. มีการสรงโสกันต์ มีเขาไกรลาส นั่งบนหลังราชสีห์ แบ่งพระเกศา 5 แขนง งานโสกันต์ 6 วัน เป็น 7 วัน ทั้งลวยพระเกศา
7. เจ้าฟ้าถ้าจะได้เป็นกรม ต้องเป็นตั้งแต่กรมขุนขึ้นไป เจ้าฟ้ามัศัคนาแปลกกว่าเจ้านายตามธรรมเนียม
8. เจ้าฟ้าเป็นกรมไม่เปลี่ยนพระนามเดิมทั้งคงเรียกด้วย
9. สร้อยพระนามเจ้าฟ้ามี่พระนามพระราชบิดาด้วยยกแต่เจ้าฟ้าหญิงไม่มี มีแต่สร้อยสั้นๆ
10. มีเจ้ากรมเป็นหมั้นแต่ยังไม่รับกรม เมื่อเป็นกรมใช้พระนามเดิม ตลอดจนชื่อเจ้ากรม
11. มีเครื่องยศลงยาราชาวดี
12. ถ้าเจ้าฟ้าได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินใช้สร้อยพระนามอุกโตสุชาติได้
13. สิ้นพระชนม์แล้วมีนางร้องไห้และเมรุกลางเมือง
14. เรียกเจ้าฟ้าว่าทูลกระหม่อม เป็นคำที่คนทั้งปวงเรียกโดยยกย่อง
15. เจ้าฟ้าชั้นเอกก็เรียกทูลกระหม่อมได้
16. ยศทูลกระหม่อมนั้นไม่ได้แต่งตั้งเป็นแต่คนทั้งปวงเรียกเอง
17. การโสกันต์นั้นบางทีได้ทำบางทีติดการขัดขวางก็ไม่ได้ทำ
18. ยศและอำนาจเจ้าฟ้าที่กล่าวแล้วนั้น เป็นของเฉพาะแต่เจ้าฟ้าที่เป็นพระราชโอรสของพระเจ้าแผ่นดินใหญ่ นอกนั้นเหมือนเจ้านายตามธรรมเนียม

ธรรมเนียมเจ้าฟ้าในชั้นหลังจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 เจ้าฟ้าชั้นนับถือราชตระกูลทางฝ่ายมารดา มาก ผู้ที่ควรเป็นเจ้าฟ้าได้ดังนี้ คือ.—

1. เจ้าแผ่นดินปราบดาภิเษกใหม่เปลี่ยนพระองค์แรกตั้งตัวเป็นเจ้า ตั้งพี่เธอ น้องเธอที่ร่วมพระชนกชนนี พระราชโอรส ขึ้นเป็นเจ้าฟ้าได้
2. พระราชโอรสเกิดแต่ลูกหลวงเป็นเจ้าฟ้าตรงตามตำแหน่ง
3. พระราชโอรสเกิดด้วยหลานหลวงเป็นเจ้าฟ้า
4. พระราชโอรสเกิดด้วยลูกเจ้าประเทศราชเป็นเจ้าฟ้าได้
5. เจ้าซึ่งเป็นโอรสเจ้าฟ้าเป็นมารดา เป็นเจ้าฟ้าหลานเธอได้ โดยมารดา
6. เจ้าลูกวังหน้าและมารดาเป็นเจ้า จะเป็นเจ้าฟ้าได้ก็เพราะพระเจ้าแผ่นดินใหญ่ทรงตั้ง
7. เจ้าที่เป็นพระราชบุตรพระเจ้าแผ่นดินใหญ่ ถ้ามารดาเป็นบุตรเสนาบดีที่มีความชอบ ถ้าแรกตั้งพระวงศ์ พระเจ้าแผ่นดินจะโปรดให้เป็น ก็เป็นเจ้าฟ้าได้

นอกจากเจ้าฟ้า 7 หมู่นี้แล้ว พระเจ้าแผ่นดินจะมีพระราชโอรสด้วยพระสนมใดๆ จะเป็นเจ้าฟ้าไม่ได้เป็นอันขาด ถ้าจะแบ่งยศเจ้าฟ้าตามกฎหมายศักดิ์นา เจ้าฟ้าพี่เธอน้องเธอ และพี่บ้าน้าเธอ เป็นชั้น 1 เจ้าฟ้าลูกเธอเป็นชั้นรองลงมา และเจ้าฟ้าหลานเธอมียศเป็นชั้นต่ำด้วยเป็นกรมกษัตริย์เสมอต่างกรมปรกติ

พระราชบุตร พระราชบุตรีของพระเจ้าแผ่นดิน ในกฎมณเฑียรบาลเรียกว่า พระเยาวราช แบ่งออกเป็น 5 ชั้น คือ

1. พระราชบุตร พระราชบุตรี ของพระเจ้าแผ่นดินที่เกิดด้วยพระสนม หรือที่เรียกว่า เจ้าจอมมารดานั้น มียศอย่างเดียวกันหมด เรียกว่า พระองค์เจ้า
2. พระบุตร พระบุตรี กรมพระราชวังบวรสถานมงคลฝ่ายหน้า เรียกว่า พระองค์เจ้า
3. พระโอรส พระธิดา กรมพระราชวังหลังที่เกิดด้วยบริจา ก็เป็นพระองค์เจ้า
4. พระบุตร พระบุตรี เจ้าฟ้าและเจ้าต่างกรมที่มารดาเป็นพระองค์เจ้า ก็เรียกว่า พระองค์เจ้า
5. หม่อมเจ้าซึ่งเป็นพระบุตร พระบุตรีของเจ้าต่างกรม และพระองค์เจ้า พระเจ้าแผ่นดินทรงยกขึ้นเป็นพระองค์เจ้าได้

พระองค์เจ้าทั้ง 5 อย่างนี้ มียศไม่เสมอกัน ยศนั้นกำหนดด้วยค่านำพระนามข้างหน้า ศักดินาก็ขึ้นลงตามค่านำพระนามนั้นด้วย

1. พระเจ้าบรมอัยกาเธอ คือ เป็นขุนน้อย ยาน้อย ของพระเจ้าแผ่นดิน

2. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ คือ ท่านที่เป็นลุง เป็นอา เป็นป้า ของพระเจ้าแผ่นดิน ทั้งชาย และหญิง

3. พระเจ้าพี่ยาเธอ พระเจ้าพี่นางเธอ พระเจ้าน้องยาเธอ พระเจ้าน้องนางเธอ

4. พระเจ้าลูกยาเธอ พระเจ้าลูกเธอ

5. พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ (ตั้งขึ้นใหม่ในสมัย ร. 4)

พระองค์เจ้าทั้ง 5 ชั้นนี้ เป็นพระองค์เจ้าชั้นนอก

1. พระเจ้าวรวงศ์เธอชั้นที่ 1 คือ พระบุตร พระบุตริ ในกรมพระราชวัง แผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

2. พระเจ้าวรวงศ์เธอชั้นที่ 2 คือ พระบุตร พระบุตริ ในกรมพระราชวัง แผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

3. พระเจ้าวรวงศ์เธอชั้นที่ 3 คือ พระบุตร พระบุตริ ในกรมพระราชวัง แผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

4. พระเจ้าวรวงศ์เธอชั้นที่ 4 คือ พระบุตร พระบุตริ สมเด็จพระปิ่นเกล้าแผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีพระชนมายุมากกว่าสมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน

5. พระเจ้าบรมวงศ์เธอชั้นที่ 1 คือ พระบุตร พระบุตริ สมเด็จพระปิ่นเกล้าที่อ่อนพระชนมายุกว่าสมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน

6. พระเจ้าบรมวงศ์เธอชั้นที่ 2 คือ พระบุตร พระบุตริ กรมพระราชวัง

7. พระเจ้าหลานเธอ คือ พระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าซึ่งเป็นพระองค์เจ้า เพราะมารดา หรือหม่อมเจ้ายกชั้น เรียกว่า พระเจ้าหลานเธอ

พระองค์เจ้า 7 ชั้นนี้ เป็นพระองค์เจ้าชั้นโท

1. พระประพันธวงศ์เธอ คือ พระบุตร พระบุตริ กรมหมื่นมมาตยาพิทักษ์

2. พระวงศ์เธอ คือ พระองค์เจ้าซึ่งเป็นหลานเธอเก่า พระเจ้าแผ่นดินซึ่งเป็นพระอัยกา ล่วงไปแล้ว โดยพระมารดาเป็นพระองค์เจ้า หรือหม่อมเจ้ายกชั้นเป็นพระองค์เจ้า

3. พระสัมพันธ์วงศ์เธอ คือ พระองค์เจ้าในกรมพระราชวังหลัง และในเจ้าฟ้าซึ่งเป็น พระโอรสของสมเด็จพระพี่นางเธอในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

พระองค์เจ้า 3 ชั้นนี้เป็นพระองค์เจ้าชั้นตรี

ถัดจากนั้นพระองค์เจ้าก็เป็นชั้นหม่อมเจ้า คือ พระบุตร พระบุตริ กรมพระราชวังหลัง ซึ่ง ไม่ได้เกิดด้วยบริจา และพระบุตร พระบุตริ เจ้าฟ้า พระองค์ซึ่งมารดาไม่ได้เป็นพระองค์เจ้า ลูกของ หม่อมเจ้าเป็นหม่อมราชวงศ์ ลูกของหม่อมราชวงศ์เป็นหม่อมหลวง

ยศที่สำหรับพระเจ้าแผ่นดินทรงเลื่อนพระราชทานแก่เจ้านายมี 7 ชั้น คือ.—

1. วังหน้า คือ กรมพระราชวังบวรสถานมงคลฝ่ายหน้า
2. วังหลัง คือ กรมพระราชวังบวรสถานพิมุข
3. กรมสมเด็จพระ
4. กรมพระ
5. กรมหลวง
6. กรมขุน
7. กรมหมื่น

พระนามของวังหน้าก็เป็นชื่อของวังและวังหลังก็เหมือนกัน ส่วนกรมสมเด็จพระนั้นต้องมีค่านำตามธรรมเนียม เช่น พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมสมเด็จพระเดชาดิศร จะใช้สมเด็จนำหน้าตั้งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ามหามาลานั้นไม่ได้ ด้วยเป็นสมเด็จคนละอย่าง ตั้งแต่กรมหลวงขึ้นไป เป็นได้แต่พระองค์เจ้าชั้นเอกยกเสียแต่ที่มีคุณวิเศษยิ่ง กรมขุนพระองค์เจ้าชั้นโทเป็นได้บ้าง กรมหมื่นเป็นได้ทั้งพระองค์เจ้าชั้นโทและชั้นตรี พระองค์เจ้าชั้นโทและชั้นตรีเป็นกรมก็ได้จริง แต่ยศยังไม่เหมือนชั้นเอก เพราะเจ้ากรม ปลัดกรม สมุห์บาญชีมียศต่ำ

ส่วนตำแหน่งมหาดเล็กมี 3 ตำแหน่ง คือ.—

1. พระมหาดเล็ก
2. พระอัครชายา
3. แม่น้อยเจ้าเมือง

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์

ตำแหน่งศักดิ์ที่สมเด็จพระบรมราชชนนี พระอัครมเหสี พระราชมเหสี พระมเหสี พระราชเทวี พระอัครชายา ซึ่งเป็นเมียหลวงใหญ่ของพระเจ้าแผ่นดิน ไม่มีกำหนดในกฎหมาย ส่วนตำแหน่งสนม ถ้าเจ้าจอมมารดาใหญ่ที่โปรดปรานมาก ก็เป็นสนมเอก รองลงมาก็เป็นสนมโท เจ้าจอมใดมีพระองค์เจ้า ก็เป็นเจ้าจอมมารดา ถ้าไม่มีพระองค์เจ้าก็เป็นเจ้าจอมอยู่งาน